

**Uddannelsesprogram
i
Intern Medicin: Gastroenterologi og Hepatologi**

For samlet uddannelsesforløb på:

*Medicinsk afdeling
Sygehus Vendsyssel, Hjørring*

og

*Medicinsk Gastroenterologisk afdeling
Aarhus Universitetshospital / Ålborg Sygehus*

Maj 2010

1. Indledning

Specialet intern medicin: gastroenterologi og hepatologi omfatter forebyggelse, undersøgelse, behandling og kontrol af medfødte og erhvervede sygdomme i spiserør, mave-tarmkanal, bugspytkirtel, lever- og galdeveje.

Specialebeskrivelse

Specialets gastroenterologiske opgaver domineres af udredning og behandling af patienter med kronisk inflammatorisk tarmsygdom, reflukssygdom, ulcussygdom, mavesmerter, afføringsforstyrrelser, malabsorptionstilstande, cancer og anæmi. Ca. 80 % af specialets aktivitet udøves i ambulant regi. Specialets hepatologiske opgaver domineres af udredning og behandling af patienter med levercirrose og komplikationer hertil, samt viral hepatitis, autoimmune leversygdomme, vaskulære leverlidelser og tumorer i leveren. Disse patienter er ofte indlæggelseskrævende.

Specialet er kendetegnet ved anvendelse af et stort antal diagnostiske og terapeutiske endoskopiske procedurer. Specialet er afhængigt af et tæt samarbejde med bl.a. radiologi, mave-tarm og leverkirurgi, klinisk fysiologi og nuklearmedicin samt patologi.

To videnskabelige selskaber, Dansk Gastroenterologisk Selskab ([DGS](#)) og Dansk Selskab for Hepatologi ([DASL](#)), dækker specialet.

Specialets [målbeskrivelse](#) er udarbejdet af Sundhedsstyrelsen og opregner de kompetencer, speciallægen i intern medicin: gastroenterologi og hepatologi skal besidde for at varetage de gastroenterologiske og hepatologiske problemstillinger i denne forbindelse.

Hoveduddannelsesforløb i specialet har en [portefølje/uddannelsesbog](#), som er en dokumentsamling, der tjener til dokumentation dels understøtter læringsprocessen. Porteføljen indeholder alt nødvendigt for hele din hoveduddannelse og er din **helt essentielle uddannelsesbog**. Porteføljens dokumentationer er de dokumenter, Sundhedsstyrelsen lægger til grund for opnåelse af autorisation som speciallæge.

Den fælles internmedicinske grunduddannelse

Den fælles internmedicinske grunduddannelse under hoveduddannelse ([målbeskrivelse fælles grunduddannelse](#)) skal sikre, at alle speciallæger i et af de intern medicinske specialer selvstændigt mestrer de overordnede kompetencer ”stuegangsfunktion”, ”funktion i ambulatoriet” og ”vagtfunktion” som anført i målbeskrivelsen:

- Varetage den akutte modtagelse dvs. den initiale diagnostik og behandling af den akut indlagte medicinske patient.
- Varetage færdigbehandlingen af en række almindeligt forekommende medicinske sygdomsmanifestationer som nærmere defineret i målbeskrivelsens afsnit B
- Vurdere og varetage behovet for ambulant opfølgning af almindeligt forekommende medicinske sygdomsmanifestationer.
- Vurdere hvornår der er behov for rådgivning fra andre speciallæger, evt. viderevisitation til andre specialafdelinger.

2. Uddannelsens opbygning

Der indgår følgende elementer i uddannelsen:

- A) Klinisk basisuddannelse – 12 måneder.
- B) Intern medicinsk introduktionsuddannelse – 12 mdr. Introduktionsuddannelsen er en forudsætning for at gå videre til hoveduddannelsen.
- C) Hoveduddannelsen – 60 måneder. Hoveduddannelsesforløbet består af den fælles internmedicinske grunduddannelse og den specialespecifikke uddannelse.

Kompetence defineres her som evnen til at løse professionens centrale opgaver med rutine, gennem velovervejnet og anerkendt brug af viden, tekniske færdigheder, rationel klinik, kommunikation, værdigrundlag og personlige holdninger og refleksion i den daglige praksis.

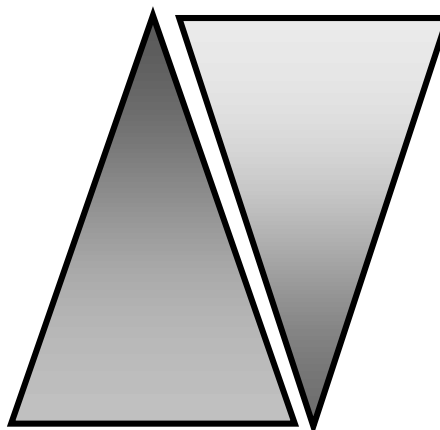
For at opnå parallel kompetenceerhvervelse inden for både den fælles internmedicinske grunduddannelse (generelle intern medicinske kompetencer) og de specialespecifikke kompetencer (hepato-gastroenterologiske kompetencer) er det nødvendigt med ansættelse på intern medicinske afdeling på regionshospitalet med både generel intern medicin samt gastroenterologi og hepatologi samt ansættelse ved højt specialiseret afdelinger på universitetshospitaler, der har stor volumen af gastroenterologiske og hepatologiske patientforløb

Speciallægeuddannelse Kompetence erhvervelse

Varighed
Begyndelse

Slut

Det konkrete uddannelsesprogram angiver hvornår (dvs. i hvilken del-ansættelse) de enkelte kompetencer senest skal være opnået.

Fordeleingen skal sikre erhvervelse af de intern medicinske kompetencer fortrinsvis i starten af hoveduddannelsen og erhvervelse af gastroenterologiske/hepatologiske kompetencer fortrinsvist senere i forløbet.

For at kunne opnå parallel kompetence erhvervelse indenfor både den fælles intern medicinske grunduddannelse – generelle intern medicinske kompetencer) samt de specialespecifikke kompetencer – specielle intern medicinske kompetencer) er det nødvendigt med ansættelse på intern medicinske afdeling på regionshospitalet med både generel intern medicin samt gastroenterologi og hepatologi samt ansættelse ved højt specialiseret afdelinger på universitetshospitaler, der har stor volumen af gastroenterologiske og hepatologiske patientforløb (også med sjældne tilstande).

3. Rammer for hoveduddannelsen i videreuddannelsesregion Nord

Forløbsbeskrivelse for sammensætning af hoveduddannelsesforløb er angivet nedenfor med i alt 60 måneders hoveduddannelse fordelt med 50% på intern medicinske afdelinger ved regionshospital (MRH) og 50% på højt specialiserede afdelinger ved universitetshospital (HSA).

Hoveduddannelse er sammensat af følgende faser **med ophold på samme MRH og HSA i de forskellige faser:**

F1: Fase 1 (15 mdr): MRH	F2: Fase 2 (15 mdr): HSA	F3: fase 3 (15 mdr): MRH	F4: fase 4 (15 mdr): HSA
--	--	--	--

Hoveduddannelsen finder sted på en af de intern medicinske afdelinger på et af de 6 Regionshospitalet (MRH) i Herning, Hjørring, Horsens, Randers, Silkeborg og Viborg kombineret med ophold på en af de to højtspecialiserede afdelinger (HSA) ved Århus Universitetshospital/-Århus Sygehus (Medicinsk Hepato-gastroenterologisk Afdeling V) eller Århus Universitetshospital/Ålborg Sygehus (Medicinsk Afdeling M).

4. Præsentation af uddannelsesstederne

Din hoveduddannelse vil finde sted på **Medicinsk afdeling, Sygehus Vendsyssel, Hjørring(MRH)** med F1 og F3 ophold samt ved **Medicinsk Gastroenterologisk afdeling, Aarhus Universitetshospital / Ålborg Sygehus (HSA)** med F2 og F4 ophold.:

og

MRH:

Uddybende oplysninger om [Sygehus Vendsyssel, Hjørring](#) og [medicinsk afdeling](#).

HSA:

Uddybende oplysninger om [Ålborg Sygehus/Århus Universitets Hospital](#) og [medicinsk gastroenterologisk afdeling](#).

5. Præsentation af uddannelsesforløb og kompetenceudvikling

Uddannelsens faser er som nævnt

F1: Fase 1 (15 mdr): MRH	F2: Fase 2 (15 mdr): HSA	F3: fase 3 (15 mdr): MRH	F4: fase 4 (15 mdr): HSA
--	--	--	--

De fælles intern medicinske kompetencer er **stuegangsfunktion (SF)**, ambulatoriefunktion (**AF**) samt vagtfunktion (**VF**) med fælles intern medicinsk ekspertmål:

Nr	Mål	Nr	Mål
S1	Brystsmerter	S10	Kroniske smerter
S2	Respirationspåvirkning	S11	Nyrefunktionspåvirkning
S3	Kredsløbspåvirkning	S12	<i>Lever sygdom</i>
S4	Ødemer	S13	Behandlingsjustering ved kronisk sygdom
S5	Langvarig feber	S14	Funktionstab
S6	Utilsigtet vægttab	S15	Fald og/el Svimmelhed
S7	Anæmi	S16	Bevidsthedssvækkelse
S8	Smerter i bevægeapparatet	S17	Fokale neurologiske udfald
S9	<i>Abdominal smerter og afføringsforstyrrelser</i>	S18	Det abnorme blodbillede

De gastroenterologiske og hepatologiske kompetencer er:

Nr	Mål	Nr	Mål
GH1a	Abdominal smerter	GH6b	Autoimmun leversygdomme
GH1b	Afføringsforstyrrelser	GH6c	Alkoholisk hepatitis
GH1c	GI – blødning	GH7ac	Øsofagus og fundus varicer
GH1d	Malabsorption	GH7b	Ascites og komplikationer
GH1e	Abnorm leverbiokemi	GH7c	Hepatisk encephalopati
GH1f	Icterus	GH8	Ernæringsterapi ved gastrohepatologiske sygdomme
GH1g	Akut/subakut leversvigt	GH9a	Øvre GI cancer
GH2	Gastroøsofageal refluks sygdom	GH9b	Kolorektal cancer
GH3	Ulcus sygdom	GH9c	Primær og sekundær levercancer
GH4a	Mb. Crohn		
GH4b	Colitis ulcerosa	GH10a	Øsofagus-gastro-duodenoskopi
GH4c	Mikroskopisk colitis	GH10b	Sigmoideoskopi og koloskopi
GH5	Pankreassygdomme	GH10c	Bedside abdominal ultralyd
GH6a	Viral hepatitis	GH10d	Laparocentese

360 graders evaluering (**multi-source evaluering - MSE**) anvendes mhp vurdering af sammenspillet af de 7 roller og tilknyttede kompetencer som er angivet i målbeskrivelsen.

Kompetenceudvikling og evaluering i F1 til F4 i hoveduddannelsesforløbet

F1 (15 mdr): MRH	F2: (15 mdr): HSA	F3: (15 mdr): MRH	F4: (15 mdr): HSA
S1 til S18*	*	*	
SF	SF	SF	
AF	AF	AF	AF
VF	VF	VF	
MSE	MSE	MSE	MSE
GH1a GH1b GH1c GH1e GH2 GH3	GH1c GH1d GH1e GH1f GH1g GH4a GH4b GH4c GH5 GH6a GH6c GH7a GH7b GH7c GH8 GH9a GH9b GH9c	GH1d GH4a GH4b GH4c GH5 GH8 GH9a GH9b GH9c	GH4a GH4b GH5 GH6a GH6b GH8 GH9a GH9b GH9c
GH10a (diagnostisk)	GH10a (terapeutisk) GH10b (diagnostisk) GH10c (ultralyd) GH10d (laparocentese)	GH10a (terapeutisk) GH10b (diagnostisk) GH10c (ultralyd) GH10d (laparocentese)	GH10a (terapeutisk) GH10b (terapeutisk) GH10c (ultralyd) GH10d (laparocentese)

*Hovedparten tilstræbes erhvervet i fase 1 .

Forkortelser: stuegangsfunktion (**SF**), ambulatoriefunktion (**AF**) samt vagtfunktion (**VF**) med fælles intern medicinsk ekspertmål

Det at nogle mål er muligt at opnå i forskellige faser er betinget af enten kompetencekompleksitet eller at patienter med sygdommen er relativt sjældne.

7. Kurser i løbet af hoveduddannelsen

Generelle kurser

De generelle kurser begynder allerede i den kliniske basisuddannelse og i introduktionsuddannelsen. I den kliniske basisuddannelse afholdes ”Kursus i kommunikation ” og 1. del af ”Kursus i pædagogik” (læring) samt kursus i akutbehandling og ambulancetransport. I introduktionsuddannelsen afholdes 2. del af ”Kursus i pædagogik” (vejledning) og det første af 3 moduler i ”Kursus i ledelse, administration og samarbejde” (LAS). LAS II og III er placeret under hoveduddannelsen. LAS-kurserne er overvejende internatkurser. Den uddannelsesstøttende læge skal selv tilmelde sig LAS kurserne. LAS II arrangeres af de regionale sekretariater for lægelig videreuddannelse. LAS III arrangeres af Sundhedsstyrelsen. Mere information her om [generelle kurser](#) (Sundhedsstyrelsen) og [generelle kurser i uddannelsesregion Nord](#)

Specialespecifikke kurser

Disse har en samlet varighed på højst 210 timer (30 dage). Der er dels nogle fælles intern medicinske kurser som organiseres af Dansk Selskab for Intern Medicin ([intern medicin fælleskurser](#)), dels nogle specialespecifikke kurser som organiseres af Dansk Gastroenterologisk Selskab og Dansk Hepatologisk Selskab ([specialespecifikke kurser](#)).

Intern medicinske kurser i den fælles grunduddannelse	
Navn	Varighed
Rationel farmakoterapi og medikamentel iatrogenese	2 dage (14 timer)
Akut medicin og intensiv terapi	4 dage (28 timer)
Psykiatri og neurologi for intern medicinere	2 dage (14 timer)
Rationel klinisk beslutningsteori	2 dage (14 timer)
Onkologi for intern medicinere	2 dage (14 timer)
Den ældre patient	2 dage (14 timer)

Specialespecifikke kurser for gastroenterologi og hepatologi	
Navn	Varighed
Gastroenterologi og hepatologi (del 1)	4 dage (28 timer)
Gastroenterologi og hepatologi (del 2)	4 dage (28 timer)
Klinisk ernæring	2 dage (14 timer)
Gastrointestinal cancer	2 dage (14 timer)
Gastrointestinal endoskopi	2 dage (14 timer)
Gastrointestinal billeddiagnostik	1 1/2 dag (11 timer)
Ultralyddiagnostik	2 dage (14 timer)

Kurserne afvikles i ovennævnte rækkefølge og afvikles jævnt fordelt over en 5-årig periode af uddannelsen. Når man har fået tildelt sin hoveduddannelsesstilling vil man kort tid efter modtage skriftligt materiale fra den centrale kursusledelsessekretariat.

Forskningstræningsmodul

Målet med forskningstræningen er at opbygge og styrke kompetencer så speciallægen selvstændigt kan opsøge, vurdere og udvikle ny viden, samt kritisk vurdere etableret praksis.

Der er afsat 20 dage til forskningstræning heraf 10 dage er til teoretisk kursusvirksomhed og 10 dage til praktisk virksomhed..

For den enkelte læge har forskningstræningsmodulet således et samlet omfang af 148 timer svarende til 20 normale arbejdsdage fordelt på kursusdage, selvstændigt arbejde med et mindre projekt samt vejledning og evaluering. Timerne kan fordeles på sammenhængende perioder eller på enkelte dage. Vejleder og den uddannelsessøgende læge kan endvidere aftale, at timerne fordeles på dele af arbejdsdage, hvis det er hensigtsmæssigt for det selvstændige arbejde med projektet.

Der er på side 13 til 18 i [porteføljen](#) en gennemgang af forskningstræningen i uddannelsen med skabelon for aftale om forskningstræning på side 16. Aftalen om forskningstræningen skal i videreuddannelsesregion Nord godkendes af den postgraduate kliniske lektor i intern medicin gastroenterologi og hepatologi.

Forskningstræningen bør altid gennemføres under ansættelse i et hoveduddannelsesforløb, og skal være i gang senest to år efter ansættelsens begyndelse og afsluttet senest et halvt år før speciallægeuddannelsen er gennemført.

Der kan gives dispensation for forskningstræningsmodulet hvis ph.d.- eller doktorgrad er opnået inden hoveduddannelsen påbegyndes, eller – efter konkret vurdering - hvis den uddannelsessøgende har(eller vil have) gennemført alle ph.d. studiets teoretiske kurser og er indskrevet, eller har fået (eller vil få) tildelt den medicinske doktorgrad.

Mere om [forskningstrænings modul samt teoretisk kursus](#) på Videreuddannelsesregion Nord.

7. Lærings og evalueringsstrategier

Læringsmetoder

Den uddannelsestagende læge og den hovedvejleder skal fra begyndelsen være opmærksomme på, at der sker en løbende erhvervelse af kompetencer under uddannelsen - gerne i form af læringskontrakt. Løbende, tæt kontakt er nødvendig.

For at opnå en given kompetence kan anvendes forskellige læringsmetoder. De nedenfor beskrevne metoder er nogle almindeligt anvendte og brugbare metoder..

- Mesterlære bygger på praksisfællesskab, dvs. dette at mindre erfarne arbejder sammen med mere erfarne og lærer gennem iagttagelse, refleksion og diskussion. Der er således ikke blot tale om den mindre erfarnes imitation af en mere erfaren.
- Simulationstræning bygger på en læringssituation i et kontrolleret miljø ved brug af robotter og simulanter.
- Afdelingsundervisning er internt organiseret undervisning. Den der underviser er oftest den der lærer mest.
- Deltagelse i afdelingens forsknings/kvalitetssikringsprojekter.
- Udarbejdelse af skriftligt materiale, f.eks. afdelingsinstrukser, undervisningsmateriale mm.
- Selvstudium, herunder litteraturstudier og E-learning.
- Kursus
- En læringsdagbog kan efter aftale med vejleder indgå i uddannelsesplanen (porteføljen).

Evalueringsmetoder

Disse metoder anvendes i forbindelse med afgørelsen om hvorvidt en given kompetence er erhvervet (målet nået). Herudover vil der naturligt ske en løbende vurdering af den uddannelsestagende i det kliniske arbejde med vurdering af progressionen i kompetence erhvervelsen.

De nedenfor beskrevne metoder er nogle almindeligt anvendte og brugbare metoder..

- **Struktureret observation i klinikken:** Er direkte at se hvordan en uddannelsestagende læge udfører en færdighed og ud fra i forvejen opstillede kriterier vurdere dennes færdighedsniveau.
- **Struktureret interview:** Er en samtale mellem den uddannelsestagende og vejlederen der afhandler i forvejen definerede områder for at afgøre om en kompetence er opnået eller ikke, men som ikke har præg af overhøring.
- **Audit af journaler:** Er en struktureret bedømmelse af kvaliteten af journaler mod i forvejen opstillede kriterier.
- **Bedømmelse af opgave:** Er en skriftlig udtalelse fra vejleder eller anden kompetent person om kvaliteten af en udført opgave.
- **Godkendt kursus:** Er en skriftlig udtalelse fra kursusleder om, at kursisten har opfyldt kursets mål.
- **360-graders-evaluering:** Er en evaluering der bliver udført af flere sundhedsfaglige medarbejdere, og mod i forvejen opstillede kriterier.
- **Gennemgang af portefølje:** Er en samtale mellem den uddannelsestagende læge og vejlederen med udgangspunkt i logbogen med henblik på at fastlægge hvor langt den uddannelsestagende er kommet i uddannelsesforløbet og planlægge det videre forløb.

Der henvises i øvrigt til [målbeskrivelse for intern medicin gastroenterologi og hepatologi](#) og [porteføljen](#) mhp en uddybning.

8. Vejledning og karrierevejledning i uddannelsesforløbet

Under ansættelsen **skal** der foretages vejledning og evaluering ifølge reglerne i publikationen ["Vejledning og evaluering af den lægelige videreuddannelse"](#), [Sundhedsstyrelsen, 1998](#) og de autoriserede skemaer, der findes i den udleverede uddannelsesmappe/logbog udfyldes.

I forbindelse med de vejledersamtaler (introduktionssamtale, midtvejsamtale og slutsamtale) gennemgås den individuelle uddannelsesplan og justeres. Logbogen gennemgås mhp erhvervede kompetencer.

Alle opnåede kompetencer, der er knyttet til det enkelte uddannelseselement skal attesteres af den uddannelsesansvarlige læge (vejleder) i logbogen med dato og læselig underskrift ud for hver enkelt kompetence. Der skal afsluttes med stempel/afdelingens stempel og den uddannelsesansvarlige overlæges, alternativt den ledende overlæges, læselig underskrift. Stempel og læselig underskrift kan evt. sættes nederst på siden.

Introduktionssamtalen skal finde sted indenfor de første 14 dage af ansættelsen, **midtvejs-samtalen** efter 6 måneder og **slutsamtalen**, når det samlede uddannelsesmål for den enkeltperiode-/fase (de 15 måneder) er nået og inden ansættelsen er afsluttet. Det er et fælles ansvar for den uddannelsestagende læge og vejlederen, at samtalerne afholdes til tiden.

Udover de formelle samtaler bør der løbende være kontakt mellem den uddannelsestagende læge og vejleder for at sikre, at der sker en løbende kompetenceudvikling.

Den ved samtalerne udarbejdede/justerede uddannelsesplan, skal efter samtalen afleveres til godkendelse hos den uddannelsesansvarlige overlæge.

Som en naturlig ting i forbindelse med vejledersamtalerne gives der løbende [karrierevejledning](#).

Ved utilfredsstillende uddannelsesforløb skal dette tilkendegives senest ved midtvejssamtalen, og den uddannelsesansvarlige overlæge skal inddrages. Når uddannelsesforløbet er forløbet tilfredsstillende udfyldes efter slutsamtalen [attestation for tidsmæssigt gennemført uddannelseselement](#), der tjener som dokumentation ved senere ansøgning om speciallægeautorisation.

Både den uddannelsestagende læge og den formelle vejleder underskriver CS-bilaget som udtryk for, at begge godkender uddannelsen i den pågældende afdeling. Den uddannelsesansvarlige overlæge skal herefter have bilaget til underskrift og kopiering sammen med evalueringsskemaerne.

Den uddannelsestagende læge udfylder ved hver faseskift i hoveduddannelsen via hjemmesiden [evaluer.dk](#) en evaluering af den givne uddannelse.

De enkelte afdelingers [inspektorrapporter](#) er tilgængelig på på Sundhedsstyrelsens hjemmeside.

De papirer, der skal bruges ved ansøgning om speciallægeautorisation fremgår af Sundhedsstyrelsen hjemmeside: [søg anerkendelse som speciallæge](#).

Der skal til ansøgningen vedlægges:

1. attestationer for tidsmæssigt gennemført uddannelseselementer
2. logbog (original)
3. attestationer for gennemgåede kurser
4. bevis for gennemgået forskningstræning (eller bevis for dispensation)
5. kopi af ansættelseskontrakter/uddannelseskontrakter